

Maliňáková P.

študentka 3. ročníka doktorandského štúdia, externá forma,
predškolská a elementárna pedagogika,

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

ARTEFILETICKÝ PRÍSTUP V INKLUZÍVNOM ŠKOLSKOM PROSTREDÍ

Súčasný trendy vrátane aktuálneho celosvetového trendu inkluzívneho vzdelávania kladú práve váhu na prijatie odlišností. V edukácii je neodmysliteľným elementom individualizácia osobnosti každého žiaka, dialóg a pochopiteľné veľkú výpovednú hodnotu má detský výtvarný prejav.

Artefiletika ponúka možnosť implementácie svojich prvkov do edukácie v prepojení s inklúziou v školskom prostredí. Zvyšovaním efektivity vyučovacieho procesu je možné zabezpečiť systematickú úpravu podmienok školského systému v Slovenskej republike smerom k inkluzívnemu vzdelávaniu žiakov na primárnom stupni školskej sústavy. Reflektívny dialóg medzi pedagógom a žiakom, ako aj zážitkové poznanie, ktoré umožňuje rozvoj emotívnej, sociálnej i tvorivej stránky.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR kladie mimoriadny dôraz na inkluzívne vzdelávanie. Prvýkrát v histórii bol preto na rezorte školstva zriadený samostatný odbor inkluzívneho vzdelávania.

Začlenením artefiletiky, vybraných aktivít do edukácie žiakov možno pozorovať zmeny v rámci sebareflexie, akceptácie rovesníkov v triede, rozvoja komunikačných schopností, grafomotorických zručností a napredovanie aj v iných oblastiach školskej edukácie.

Teoretická analýza súčasného stavu – analýza domácich skúseností resp. sumarizácia výsledkov z doterajších výskumov relevantných k téme príspevku v slovenskom výskumnom prostredí (Národný projekt Projekt inkluzívnej edukácie – PRINED, Národný projekt Škola otvorená všetkým – ŠOV, Národný projekt Projekt inklúzie v materskej škole – PRIM) nám ponúkajú výsledky výskumov realizované p. doc. PaedDr. Vladimírom Kleinom, PhD. a p. PhDr. Viera Šilonová, PhD. (psychologické a špeciálno-pedagogické testy, kazuistiky, rozhovor, riadený rozhovor, názory študentov, učiteľov z praxe, porovnávanie (komparácia), matematicko-štatistického spracovania výsledkov výskumu).

Základné ideové východiská a zdroje, ktoré podnietili vznik a rozvoj súčasného inkluzívneho myslenia nám môžu pomôcť vyhnúť sa:

1) zúženému chápaniu inklúzie ako pragmatického prístupu, ktorý je chápaný len ako dobrá stratégia na rýchle (vy)riešenie problémov v prostredí problematického multikulturalizmu;

2) riziku jej formálnej aplikácie, ktorá sa opiera o viaceré politické rozhodnutia a legislatívne dokumenty (až po hraničnú skúsenosť „inklúzie pre inklúziu“), bez hlbšieho skúmania jej východísk a dopadov.

Vytváranie inkluzívneho myslenia, ktoré sa postupne stáva prirodzenou súčasťou inkluzívnej kultúry spoločnosti vôbec, si vyžaduje určité axiologické a kultúrno-etické ukotvenie, ktoré môže byť v jednotlivcovi implicitné. [1]

Artefiletika je moderným skriningovým, preventívnym a intervenčným prístupom používaným v rôznych školských prostrediach najmä v zahraničí. [2]

Prepojenie oboch problematík, a to inklúzie a artefiletického prístupu môže:

- rozvíjať, prehĺbovať, zdokonaľovať a inovovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov pre facilitáciu a reflexiu skupinovej dynamiky triedy na ceste k inklúzii.
  - rozšíriť a inovovať odborné vedomosti týkajúce sa inkluzívneho vzdelávania, skupinových procesov a identifikácie individuálnych potrieb žiakov.
  - uplatniť najnovšie poznatky o inkluzívnom vzdelávaní v aplikácii na prácu so skupinovú dynamikou triedy.
  - aplikovať inovatívne prístupy vychádzajúce z princípov arteterapie a artefietiky a rozvinúť profesijné kompetencie (seba)reflexie a facilitácie vo vyučovacej hodine alebo v programe.
  - prehĺbovať kompetencie týkajúce sa osobitostí, špecifik a princípov práce so žiakmi so špeciálnymi potrebami.
  - rozširovať preventívne a intervenčné kompetencie v oblasti artefietických techník, metodiky a reflektívneho dialógu pri práci s triedou.
- poskytnúť nové východiská pre spoluprácu s ďalšími odborníkmi pre žiakov v riziku. [3]

Aktivity s artefietickým naplnením sú zamerané: na relaxáciu a uvoľnenie napätia, na rozvoj sociálnych vzťahov v triede, na riešenie konfliktov a na vyjadrenie názorov, postojov a emócií. [4]

Pri takýchto aktivitách sa kladú nároky vyjadriť svoje emócie, pocity, či diskutovať o aktuálnej téme alebo verbalizovať názor na farbu, vyjadriť svoju emóciu prostredníctvom farby. Vedieť akceptovať seba samého a svojich spolužiakov, vedieť sa empaticky vcítiť do prežívania svojho spolužiaka. Hľadať v abstraktných a nefiguratívnych dielach asociácie. Učitelia dobre vedia, že emočné nastavenie žiakov v skupine je veľmi podstatným faktorom, ktorý dokáže ovplyvniť pozitívne, ale aj negatívne samotný priebeh edukácie. Tieto aktivity učia žiakov poznávať nielen samých seba, ale aj mieru spolupatričnosti. Taktiež prezentovať svoj názor, poznať svoju triedu, pomenovať svoj vnútorný hlas, či komunikovať alebo kooperovať spolu pri aktivitách.

Podnietiť žiakov k diskusií nie je vždy jednoduché. Otvorenie dialógu prináša množstvo problémov a azda aj kritických situácií. Pedagóg by mal vedieť klásť žiakom vhodné otázky. Mali by byť otvorené, mali by nabádať k zamysleniu sa. Je vhodné vyvarovať sa zatvorených otázok, podsúvaniu vlastných interpretácií, hodnoteniu výtvarnej stránky. Námety na otázky reflektívneho dialógu:

Ako sa ti tvorilo? Čo ti pri tvorení napadlo? Ako si sa cítil? Ako si postupoval? Ako vnímaš svoj obrázok teraz? Chcel by si niečo pridať/ubrať a čo? Čo tvoj obrázok/výtvor zobrazuje? Aký materiál/farby/papier si si vybral a prečo? Lepšie sa ti tvorí samému alebo vo dvojici alebo v skupine? Ako sa ti pozdávala téma/námet? Ako sa ti na tému tvorilo (ľahko, ťažko)? [5]

Pri pozorovaní sme sa sústredili na kategórie javov: *kooperácia v skupine, a to konkrétne na sebareflexiu žiakov navzájom, pozornosť, tvorivosť, motiváciu, problémové situácie, akceptáciu žiakov navzájom, grafomotorické zručnosti, dialóg žiakov navzájom a s pedagógom*, v rámci daných špecifik sa nám ponúkli aj ďalšie možnosti pozorovania vzhľad ku kontaktu s rodičmi alebo súrodencami žiakov.

Aktivita sme realizovali s kolektívom žiakov na primárnom stupni školskej sústavy. Dané činnosti a ich obmeny alebo rôzne variácie sme vytvorili so skupinou 12 žiakov s rôznou disabilitou.

Po pozorovaní a aplikovaní námetov na otázky v artefiletike, ktoré mali byť žiakom kladené sme usúdili, že pri zložitejších prípadoch žiakov, nám úplne postačilo, ak žiak dokázal gesticky alebo mimikou niečo vyjadriť. Artefiletika poukazuje na neverbálny produkt, komunikáciu žiaka s prostredím, kedy nefalšovane vydá svedectvo o sebe a svojej klíme. Prečítať samotnú kresbu prináša množstvo problémov v rámci testovania kresby postavy, alebo kreslenia vôbec. Schopnosť správnej interpretácie nie je možná pre pedagóga, pretože neovláda možné kompetencie, ktoré sú potrebné pre diagnostiku kresby. Reflektívny dialóg a postupy artefiletiky ale ponúkajú pedagogickú metódu, ktorá vychováva umením budovať sociálnu, emocionálnu, tvorivú stránku žiaka a rozvíjajú ho aj v kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej rovine. Všetky tieto aspekty sú potrebné aj pre úspešnú inklúziu.

Literatúra

1. *Inklúzia, rôznorodosť a rovnosť v práci s mládežou. Princípy a prístupy.* Steve Bullock, Martin Brestovanský, Peter Lenčo (Eds.), 2015. Dostupné na: <https://rideproject.eu/media/ride-the-principles-approaches-sk.pdf>
2. HOMZOVÁ, J. 2015. *Artefiletika v pedagogickej činnosti učiteľa výtvarných predmetov.* Bratislava : Metodicko pedagogické centrum. ISBN 978-80-565-0955-5.
3. *Artefiletika a inkluzívna trieda v procese tvorby, reflexie a akceptácie.* 2021. Dostupné na: <https://inklucentrum.sk/event/artefiletika/?occurrence=2021-02-19>.
4. HOMZOVÁ, J. 2015. *Artefiletika v pedagogickej činnosti učiteľa výtvarných predmetov.* Bratislava : Metodicko pedagogické centrum. ISBN 978-80-565-0955-5.
5. *Inklúzia, rôznorodosť a rovnosť v práci s mládežou. Princípy a prístupy.* Steve Bullock, Martin Brestovanský, Peter Lenčo (Eds.), 2015. Dostupné na: <https://rideproject.eu/media/ride-the-principles-approaches-sk.pdf>

УДК 371.14

Мамус М. П.

провідний фахівець відділу організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності ТОКІППО
m.mamus@ippo.edu.te.ua

ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Неперервна освіта педагогів у сучасних умовах розуміється як системне поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти, що супроводжує професійну сферу. Усі три зазначених види освіти, їх структура, переваги та недоліки досліджуються вітчизняними та зарубіжними вченими: міжнародний досвід розвитку післядипломної педагогічної освіти; формування професійної майстерності педагогічних працівників; форми сучасної освіти [1]. Нормативно-правова база регламентує систему неперервної освіти педагогічного працівника: Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 ст. 51